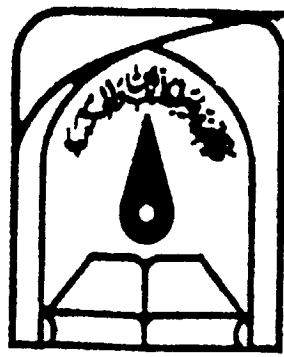

308/3

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیا

بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت روستائیان در طرحها

و پروژه‌های عمران روستایی

(دهستان آستانه از توابع شهرستان تربت حیدریه)

محمد رضا زیرکی

استاد راهنما

جناب آقای دکتر مهدی طاهرخانی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر اکبر پرهیزگار

اسفند ۱۳۸۰

۳۱۵۰۴

تاییدیه اعضای هیئت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضاء هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم / آقای: محمد رضا زیرکی

تحت عنوان: مطالعه عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در طرحها و پروژه‌های عمران

روستایی (مطالعه موردی: دهستان آستانه از توابع شهرستان تربت حیدریه)

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد

پیشنهاد می‌کنند.

اعضاء هیئت داوران

۱- استاد راهنما دکتر مهدی طاهرخانی

۲- استاد مشاور دکتر اکبر پرهیزگار

۳- استاد ناظر دکتر عبدالرضا رکن الدین افتخاری

۴- استاد ناظر دکتر مجتبی قدیری

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته

در سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب

آقای دکتر و مشاوره سرکار خانم/ جناب آقای دکتر از

آن دفاع شده است.

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به

مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیبه

کند

ماده ۵: دانشجوی تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از

طریق مراجع قضایی مطالبه و وصل کند؛ به علاوه به دانشگاه، حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه،

معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب دانشجوی رشته مقطع تعهد فوق

و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

(سره شماره ۲) کارشناسی و دکتری)

تقدیم به :

۵ / ۵ / ۱۳۸۱

آنان که عرض زندگیشان بیشتر از طول آن است

پدر بزرگوارم :

کوه ستمبر صبر

اقیانوس بیکران سکوت

مظهر عشق و تلاش

مادر مهربانم :

نغمه‌انگیر ایثار

آسمان پرستاره زندگی ام

همسر عزیزم :

چشمه جوشان محبت

دشت پرگل عاطفه

سربلندی شان را از خداوند منان خواهانم

تشکر و قدردانی :

منت خدای را که به ما کسب علم و دانش را ارزانی داشت. پس از آن از زحمات جناب آقای دکتر مهدی طاهرخانی (استاد راهنما) که به حق هادی بنده در این تحقیق بوده‌اند و ضمن راهنمایی‌های ارزنده خود درس تلاش و جدیت، فروتنی و مسئولیت‌پذیری را به حقیر آموختند.

از زحمات جناب آقای دکتر اکبر پرهیزگار استاد مشاور، داوران محترم آقایان دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری (که به حق از معدود اساتید مسلط، مجرب و مسئولیت‌پذیر می‌باشند) و دکتر مجتبی قدیری که زحمت مطالعه پایان‌نامه و نقد آن را متقبل شدند، تشکر می‌نمایم.

همچنین لازم می‌دانم از زحمات بی‌دریغ و خالصانه برادر عزیز و گرامی‌ام جناب آقای سیدعلی علوی مسئول محترم آزمایشگاه‌های علوم جغرافیایی دانشکده قدردانی نمایم.

محمد رضا زیرکی

چکیده

مفهوم مشارکت ریشه در تفکرات و دیدگاههای گوناگون دارد و برای پی بردن به مفهوم آن نخست باید مفهوم مؤلفه‌های تشکیل دهنده یک دیدگاه بررسی شود. امروزه مشارکت بعنوان یکی از پارامترهای توسعه مورد توجه قرار می‌گیرد، آنچه در ارتباط با مشارکت در کشورهای جهان سوم نیازمند توجه بیشتر است، مشارکت روستائیان است، برای تحقق این امر شناخت عوامل موثر بر میزان مشارکت روستائیان لازم و ضروری است. در این راستا، تحقیق حاضر با استفاده از روشهای تحلیلی، توصیفی و توزیع پرسشنامه در میان روستائیان دهستان آستانه از توابع شهرستان تربت حیدریه، به بررسی عوامل فردی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی موثر بر میزان مشارکت پرداخته است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری (آزمون کای دو) نشان دهنده گرایش روستائیان برای سهمی شدن در فعالیت‌های مشارکت جویانه و ایفای نقش در مشارکت‌های اجتماعی خود می‌باشد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : طرح تحقیق و روش شناسی

۲	۱) طرح تحقیق و روش شناسی
۲	۱-۱) مقدمه
۵	۲-۱) طرح مسأله
۷	۳-۱) ادبیات مربوطه و سابقه تحقیق
۱۲	۴-۱) اهداف تحقیق
۱۲	۵-۱) فرضیه های تحقیق
۱۳	۶-۱) روش انجام تحقیق
۱۴	۷-۱) روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۱۴	۸-۱) کار کتابخانه ای و جمع آوری اطلاعات
۱۴	۹-۱) کار میدانی
۱۴	۱۰-۱) جامعه نمونه
۱۵	۱۱-۱) روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۵	۱۲-۱) محدودیت های تحقیق

فصل دوم : مبانی نظری تحقیق

۱۷	۲) مبانی نظری تحقیق
۱۷	۱-۲) تعاریف و مفاهیم مشارکت
۱۷	۱-۱-۲) مفاهیم لغوی (ریشه ای) مشارکت
۱۷	۲-۱-۲) مفاهیم بنیادی مشارکت
۱۹	۳-۱-۲) مفاهیم اجتماعی مشارکت
۲۰	۴-۱-۲) مفاهیم فرهنگی - اجتماعی مشارکت
۲۱	۵-۱-۲) مفاهیم اجتماعی - اقتصادی مشارکت

۲۲	۶-۱-۲ مفاهیم سیاسی-اجتماعی مشارکت
۲۳	۲-۲ سیر تحولات مفهوم مشارکت
۲۳	۱-۲-۲ مشارکت "ابتدایی و رسمی"
۲۳	۲-۲-۲ مشارکت "رفتارگرایانه"
۲۳	۳-۲-۲ مشارکت ابزاری یا ادغام‌گرا
۲۴	۴-۲-۲ مشارکت بعنوان یک فرآیند اجتماعی
۲۵	۳-۲ سیر تحولات تاریخی مشارکت
۲۵	۱-۳-۲ مشارکت در دوره پیش سرمایه‌داری
۲۵	۲-۳-۲ مشارکت در دوره اقتصاد صنعتی و استعمار
۲۶	۳-۳-۲ مشارکت در دوران استعمارزدایی
۲۸	۴-۲ دیدگاه‌های مختلف در مورد مشارکت
۲۸	۱-۴-۲ دیدگاه کثرت‌گرایان
۲۸	۱-۱-۴-۱ گاندی و مشارکت روستایی
۲۹	۲-۱-۴-۲ ژولیوس نایرره و مشارکت روستایی
۳۰	۳-۱-۴-۲ عبیدالله خان و مشارکت
۳۱	۴-۱-۴-۲ سالیاعمز و مشارکت روستایی
۳۳	۵-۱-۴-۲ میسرا و مشارکت روستایی
۳۳	۶-۱-۴-۲ ابن‌خلدون و مشارکت
۳۴	۷-۱-۴-۲ امام محمد غزالی و مشارکت
۳۴	۸-۱-۴-۲ افلاطون و مشارکت
۳۴	۹-۱-۴-۲ اختر عبدالحمیدخان و مشارکت
۳۵	۱۰-۱-۴-۲ فریدمن و بورو و مشارکت
۳۵	۱۱-۱-۴-۲ مایکل تودارو و مشارکت

عنوان

صفحه

۳۶	۲-۴-۱-۱۲) پیتراوکلی و مشارکت
۳۶	۲-۴-۱-۱۳) وتیز و مشارکت
۳۷	۲-۴-۱-۱۴) نمود هاتینگتن و مشارکت
۳۷	۲-۴-۲) دیدگاه نخبه گرایی
۳۸	۲-۴-۲-۱) ماکس وبر و مشارکت
۳۸	۲-۴-۲-۲) شومپتر و مشارکت
۴۱	۲-۵) مشارکت و قدرت
۴۲	۲-۶) مشارکت وسیله یا هدف
۴۴	۲-۷) انواع مشارکت
۴۴	۲-۷-۱) مشارکت تحمیلی یا تحمیل شده
۴۴	۲-۷-۲) مشارکت ابزاری
۴۴	۲-۷-۳) مشارکت برانگیخته نظام یافته
۴۴	۲-۷-۴) مشارکت خودانگیخته
۴۵	۲-۷-۵) مشارکت توسعه ای
۴۸	۲-۸) نگاهی به دیدگاه قرآن مجید درباره مشارکت
۵۱	۲-۹) ویژگیهای مشارکت
۵۲	۲-۱۰) آثار و نتایج مشارکت
۵۴	۲-۱۱) ضرورت و اهمیت مشارکت
۵۷	۲-۱۲) مشارکت و نقش آن در توسعه
۶۰	۲-۱۳) موانع تحقق مشارکت
۶۳	۲-۱۴) پیش شرطهای ضروری برای مشارکت مردم
۶۳	۲-۱۴-۱) ایدئولوژی مشارکت
۶۴	۲-۱۴-۲) نهادهای مشارکتی

عنوان

صفحه

۶۵	۲-۱۴-۳) نظام کارآمد اطلاع رسانی
۶۵	۲-۱۴-۳) اطلاعات ایدئولوژیک
۶۵	۲-۱۴-۳) اطلاعات فنی
۶۶	۲-۱۴-۳) اطلاعات عملیاتی یا مربوط به مدیریت
۶۶	۲-۱۴-۴) وجود امکانات مادی و فنی
۶۷	۲-۱۵) راهکارهای عملی در رفع موانع مشارکت
۶۸	۲-۱۶) تاریخچه مشارکت در ایران
۶۸	۲-۱۶-۱) مشارکت قبل از سال ۱۳۴۰
۷۲	۲-۱۶-۱) بنه
۷۲	۲-۱۶-۱) صحرا
۷۴	۲-۱۶-۲) مشارکت از ۱۳۴۰ تا پیروزی انقلاب اسلامی
۷۵	۲-۱۶-۲) نگاهی به جایگاه مشارکت و عمران روستایی در برنامه‌های توسعه قبل از انقلاب
۸۱	۲-۱۶-۳) مشارکت بعد از پیروزی انقلاب اسلامی
۸۱	۲-۱۶-۳) نگاهی به جایگاه مشارکت و عمران روستایی در برنامه اول توسعه
۸۴	۲-۱۶-۳) برنامه دوم توسعه (۱۳۷۸ - ۱۳۷۴)
۸۵	۲-۱۶-۳) برنامه سوم توسعه (۱۳۸۳ - ۱۳۷۹)

فصل سوم : بررسی ویژگیهای جغرافیایی

۹۱	۳) بررسی ویژگیهای جغرافیایی
۹۱	۳-۱) ویژگیهای جغرافیایی استان
۹۱	۳-۱-۱) موقعیت جغرافیایی، وسعت و جمعیت خراسان
۹۱	۳-۱-۲) موقعیت نسبی و تقسیمات سیاسی استان
۹۲	۳-۱-۳) شرایط و ویژگیهای توپوگرافی

عنوان

صفحه

۹۲	۴-۱-۳) ارتفاعات مهم استان
۹۲	۵-۱-۳) شرایط و ویژگیهای اقلیمی
۹۳	۶-۱-۳) منابع آب
۹۳	۷-۱-۳) لهجه و زبان
۹۴	۲-۳) ویژگیهای جغرافیایی شهرستان تربت حیدریه
۹۴	۱-۲-۳) موقعیت و وسعت شهرستان تربت حیدریه
۹۴	۲-۲-۳) شرایط و ویژگیهای توپوگرافی
۹۴	۳-۲-۳) شرایط و ویژگیهای اقلیمی و پوشش گیاهی
۹۵	۴-۲-۳) جمعیت و نیروی انسانی
۹۵	۵-۲-۳) تقسیمات سیاسی شهرستان
۹۵	۶-۲-۳) سوابق تاریخی و فرهنگی
۹۷	۷-۲-۳) وضعیت خانوار
۹۷	۸-۲-۳) وضع زناشویی
۹۷	۹-۲-۳) وضع سواد
۹۸	۱۰-۲-۳) وضع آموزش
۹۸	۱۱-۲-۳) وضع فعالیت
۱۰۰	۳-۳) بررسی جغرافیایی روستاهای نمونه
۱۰۰	۱-۳-۳) توزیع و پراکنندگی مراکز روستایی
۱۰۰	۲-۳-۳) جمعیت
۱۰۰	۳-۳-۳) ویژگیهای مکانی - فضایی

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۱۰۶	۴) یافته‌های تحقیق
-----	--------------------

صفحه

عنوان

۱۰۶	مقدمه
۱۰۸	۱-۴) ویژگیهای فردی
۱۰۸	۱-۱-۴) ساختار جنسی
۱۱۰	۲-۱-۴) وضعیت تأهل
۱۱۱	۳-۱-۴) سطح تحصیلات
۱۱۳	۴-۱-۴) نوع شغل
۱۱۴	۲-۴) ویژگیهای اقتصادی
۱۱۶	۳-۴) ویژگیهای فرهنگی
۱۱۶	۱-۳-۴) میزان مطالعه کتاب در هفته
۱۱۸	۲-۳-۴) میزان تماشای تلویزیون
۱۲۰	۴-۴) ویژگیهای مکانی-فضایی
۱۲۱	۱-۴-۴) رضایت از محل سکونت
۱۲۳	۲-۴-۴) آگاهی از اثرات پیامدهای طرحها و پروژه‌های اجرا شده در مناطق روستایی
۱۲۴	۳-۴-۴) رضایت از طرحها و پروژه‌های اجرا شده در روستا
۱۲۶	۴-۴-۴) نوع سکونت در روستا
۱۲۷	۵-۴) ویژگیهای روانشناختی
۱۲۷	۱-۵-۴) انگیزه پیشرفت
۱۳۱	۲-۵-۴) وجود روحیه کارگرومی
۱۳۳	۳-۵-۴) میزان نوآور بودن

فصل پنجم : آزمون فرضیات

۱۳۵	۵) آزمون فرضیات
۱۳۵	مقدمه

عنوان

صفحه

۱۳۵	۱-۵) آزمون فرضیه اول
۱۳۶	۱-۱-۵) جنسیت و سطح مشارکت
۱۳۶	۲-۱-۵) تأهل و میزان مشارکت
۱۳۷	۳-۱-۵) سطح تحصیلات و مشارکت
۱۳۷	۴-۱-۵) نوع شغل و میزان مشارکت
۱۳۸	۵-۱-۵) شرایط اقتصادی (مالی) و مشارکت
۱۳۸	۶-۱-۵) مطالعه کتاب و میزان مشارکت
۱۳۹	۷-۱-۵) تماشای تلویزیون و میزان مشارکت
۱۴۰	۸-۱-۵) انگیزه پیشرفت و مشارکت
۱۴۰	۹-۱-۵) میزان نوآر بودن و مشارکت
۱۴۱	۱۰-۱-۵) وجود روحیه کار گروهی و میزان مشارکت
۱۴۱	۲-۵) آزمون فرضیه دوم
۱۴۲	۱-۲-۵) آگاهی از اثرات طرحها و پروژهها و مشارکت
۱۴۲	۲-۲-۵) سطح رضایتمندی از پروژهها و مشارکت
۱۴۳	۴-۲-۵) رضایت از محل سکونت (روستا) و مشارکت
۱۴۳	۴-۲-۵) نوع سکونت و میزان مشارکت

فصل ششم : جمعبندی و پیشنهادات

۱۴۶	۶) جمعبندی و پیشنهادات
۱۴۶	۱-۶) جمعبندی و ارائه احکام سنتزی
۱۵۱	۲-۶) پیشنهادات
۱۵۳	منابع و مأخذ

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۰	جدول ۱-۱ : سابقه‌ای مختصر از پژوهشهای دانشگاهی در زمینه مشارکت
۳۹	جدول ۱-۲ : محورها و اصول فکری کثرت‌گرایان و نخبه‌گرایان در زمینه مشارکت
۴۰	جدول ۲-۲ : نظریات مختلف در مورد مشارکت
۶۲	جدول ۳-۲ : مهمترین موانع تحقیق مشارکت
۶۶	جدول ۴-۲ : پیش‌نیازهای مشارکت در کشورهای جهان سوم و موانع موجود در این زمینه
۷۶	جدول ۵-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه اول (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۷۷	جدول ۶-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه دوم (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۷۷	جدول ۷-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه سوم (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۷۸	جدول ۸-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه چهارم (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۷۸	جدول ۹-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه پنجم (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۷۹	جدول ۱۰-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه ششم (قبل از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۸۳	جدول ۱۱-۲ : سیاستها و خط و مشی‌های کلی برنامه اول (بعد از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۸۶	جدول ۱۲-۲ : سیاستها و خط و مشی‌های کلی برنامه دوم (بعد از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۸۸	جدول ۱۳-۲ : سیاستها و خط مشی‌های کلی برنامه سوم (بعد از انقلاب) در رابطه با توسعه و عمران روستایی
۹۵	جدول ۱-۳ : آهنگ رشد جمعیت و نیروی انسانی شهرستان تربت حیدریه در دهه گذشته
۹۶	جدول ۲-۳ : تقسیمات سیاسی شهرستان تربت حیدریه براساس آخرین تغییرات
۹۸	جدول ۳-۳ : وضعیت آموزش در شهرستان تربت حیدریه
۹۹	جدول ۴-۳ : وضع فعالیت زنان و مردان در سطح شهرستان و بخشهای مختلف شهرستان
۱۰۱	جدول ۵-۳ : امکانات و تسهیلات رفاهی و آموزشی در دهستان آستانه
۱۰۹	جدول ۱-۴ : تعداد و درصد مردان و زنان در جامعه مورد مطالعه
۱۱۰	جدول ۲-۴ : تعداد افراد مورد پرسش قرار گرفته به لحاظ وضعیت تأهل